

Секція: Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Дрогомирецька М.І.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування

Полтавського національного технічного університету

імені Юрія Кондратюка

м. Полтава, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ПРОТИСТОЯННЯ ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тіньова економіка – досить складне явище, яке охоплює всю систему суспільно-економічних відносин, починаючи безпосередньо зі сфери виробництва і закінчуючи сферою кінцевого споживання. Сьогодні існує широкий спектр видів діяльності, які не тільки стримують розвиток економіки, але й завдають неабиякої шкоди суспільству. Ці види діяльності формують так звану «тіньову» економіку, яка розвивається поза системою державного обліку і контролю і є реальною загрозою економічній безпеці держав та регіонів.

Тіньова економіка формується одночасно з виникненням перших державних утворень. Зокрема, з початком карбування монет з'явилися перші фальшивомонетники, з виникненням товарного виробництва – нелегальні товаровиробники, а з утворенням нових галузей діяльності – нові напрями одержання додаткових (неврахованих) доходів [3, с. 5]. Відтак, можна з упевненістю сказати, що тіньові економічні відносини існують у багатьох сферах суспільного життя, вони впливають на проходження всіх стадій відтворювального процесу, формують правила гри на сучасних ринках, активно впливають на процеси глобалізації і змінюються безпосередньо під впливом вказаних процесів.

Сьогодні без врахування тіньового сектору майже неможливо здійснювати прогнозування макроекономічного розвитку на рівні окремої

держави. З одного боку, прихованість даного сектору від оподаткування забезпечує низку конкурентних переваг підприємствам, які здійснюють тіньові види діяльності, і дозволяє отримати додаткові доходи працівникам, які зайняті в тіньовому секторі, а з іншого боку, його довгострокове функціонування завдає значних збитків державному бюджету та іншим економічним агентам, які функціонують виключно в рамках чинного законодавства.

Сьогодні в економічній літературі [1, с. 19; 4, с. 7] виділяють два основні підходи до оцінки тіньової економіки, в рамках кожного з яких розроблено значну кількість методів оцінки даного явища:

збір інформації на макрорівні, що дозволяє визначити розмір явища, яке є об'єктом дослідження, в короткостроковому періоді, оскільки відмінності між реальною та офіційною економічною діяльністю відображають масштаб тіньової економіки;

використання макроекономічних індикаторів, які характеризують обіг грошових коштів на певній території.

Тіньова економіка існує у багатьох країнах світу незалежно від моделі і рівня їх соціально-економічного розвитку. На відміну від розвинутих країн світу, у нашій державі вона виникла досить швидко, на основі різкої зміни відносин власності і суспільно-економічних відносин на ринку.

У 2013 р. за офіційними даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, рівень тіньової економіки в країні склав 44 % від валового внутрішнього продукту, проте за оцінками Світового банку, цей показник досяг рівня 60 % від ВВП. Безумовно, такі показники рівня тінізації національної економіки свідчать про наявність в нашій країні певної системи тіньових економічних відносин, сукупність яких створює реальну загрозу національній безпеці, оскільки максимально допустимим у глобальному економічному середовищі вважається рівень тіньової економіки, який не перевищує 30 % від ВВП [2, с. 151].

Узагальнюючи викладене, можемо зробити висновок про те, що цей неформальний сектор економіки існуватиме завжди. Суттєво може змінюватися

лише питома вага тіньової економіки, рівень її впливу на життя суспільства і механізм взаємодії з легальною економікою. Масштаби тіньової економіки вирішальним чином залежать від економічних циклів. Зокрема, в період економічного спаду, стрімкого зростання безробіття і одночасного зниження реальної заробітної плати працездатне населення прагне знайти можливості швидкої компенсації недоотриманих доходів і починає займатися додатковими видами робіт у тіньовому секторі. Економічна криза, яка охопила весь світ у 2008 р., лише підтвердила цю тезу. Відтак, детінізація економіки України потребує здійснення низки невідкладних заходів, спрямованих на покращення інвестиційного клімату держави, зниження фіскального і регуляторного тиску на суб'єкти господарювання (за рахунок удосконалення існуючих податкових механізмів) і всебічну підтримку малого і середнього бізнесу, насамперед, у сфері ліцензування і дозвільної системи.

Література:

1. Антошкин В.К. Методы измерения теневой экономики / В.К. Антошкин // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. - № 2 (14). – С. 18 – 23.
2. Дворянінов А.В. Напрями детінізації економіки України через застосування податкових механізмів / А.В. Дворянінов // Фінансовий простір. – 2013. - № 4 (12). – С. 151 – 156.
3. Живко З.Б. Обеспечение экономической безопасности бизнеса в контексте противостояния влиянию теневой экономики / З.Б. Живко, В.В. Засадко // Государственное управление. Электронный вестник. – 2013. - № 37. – С. 5 – 14.
4. Малаховская М.В. Феноменологическое представление о ненаблюдаемой экономике: модель и подходы к измерению явления / М.В. Малаховская // Проблемы учета и финансов. – 2011. - № 4. – С. 3 – 6.